

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра китайської філології

Курсова робота з китайської філології

на тему:

**ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ КАТЕГОРІЇ ПАСИВНОГО СТАНУ В
КИТАЙСЬКІЙ МОВІ**

Студентки групи Пкит 11-19

факультету східної і слов'янської
філології

денної форми навчання

Освітньої програми

Китайська мова і література та переклад,
західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.065 Східні мови
та літератури (переклад включно),

перша - китайська

Склярук Карини Сергіївни

Науковий керівник:

к.філол.н., доц. Геворгян К.Л.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ ПАСИВНОГО СТАНУ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ.....	6
1.1 Дослідження пасивного стану у сучасному мовознавстві	6
1.2 Засоби вираження пасивного часу в сучасній китайській мові	11
Висновки до розділу 1.....	15
РОЗДІЛ 2. ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ПАСИВНОГО СТАНУ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ.....	16
2.1. Граматичні особливості пасивного стану в сучасній китайській мові.....	16
2.2. Особливості вживання пасивного стану в розмовній китайській мові	21
Висновки до розділу 2.....	26
Висновки.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	30

ВСТУП

У китайській мові час виражається цілим рядом різних способів. Дієслово в китайській мові – це 实词 (shící, укр. слова з предметним значенням), що виражають дію чи стан предмета чи особи.

Дослідження категорії виду китайського дієслова розвивалися та поглиблювалися поступово з урахуванням тенденцій, які існували у певні періоди у лінгвістиці.

У перших граматиках китайської мови автори не ставлять завдання вивести поняття категорії виду дієслова, а лише дають короткі зауваження про неї. Далі автори досліджують функції різних видових показників та вводять поняття граничних та ненасичених дієслів. На наступному етапі вивчення аспектуальної семантики китайського дієслова автори не розглядають окремо видові показники, а говорять про наявність у китайській мові вищо-часових, або аспектуально-темпоральних форм, в яких поєднуються значення виду і часу.

У китайській мові значення виду може виражатися не тільки за допомогою особливої семантики дієслів, а й у синтаксичних конструкціях.

Тому аналіз особливостей граматики та семантики дієслів у мовах сприяє ефективності міжкультурної комунікації, де розглядається специфіка дієслова як частини мови.

Звідси виникає потреба у більш системному дослідженні мовних засобів вираження категорії часу китайською мовою. У зв'язку з притаманними відмінностями дієслів китайської мови, обумовлюється **актуальність даного дослідження.**

Мета курсової роботи полягає у дослідженні засобів та особливостей реалізації категорії пасивного стану в китайській мові

Відповідно до даної мети в роботі передбачається вирішити такі **практичні** завдання:

- охарактеризувати стан дослідження дієслів китайської мови;
- проаналізувати засоби вираження часу в сучасній китайській мові;
- дослідити граматичні особливості пасивного стану;
- проаналізувати особливості вживання пасивного стану в китайській розмовній мові.

Об'єктом дослідження є процес та способи відтворення пасивного стану в китайській мові, а також їх граматичні особливості.

Предметом дослідження є дієслова китайської мови.

Мета та завдання, окреслені в роботі, а також специфіка об'єкта дослідження зумовили використання таких **методів та прийомів** лінгвістичного аналізу, а саме:

- діалектичний метод - для з'ясування сутності дієслів;
- опису – для представлення особливостей і факторів досліджуваного об'єкту та узагальнення матеріалу кінцевої вибірки даних.
- компаративного та формально-логічного аналізу - для визначення основних понять у даній сфері;
- прийом класифікації і систематики.

Теоретичним підґрунтям для подальшого практичного дослідження слугували основні положення робіт таких вчених як Ма Цзянь Чжоу, Гоу Жуй Горелова В.І., Драгунова А.А., Яхонтова С.Є., Солнцев В.М., Ешназарова С. М., Любимова Ю. С., Chao Yuanren, Li Charles N.

Практичний матеріал було зібрано за допомогою суцільної вибірки із лексикографічних джерел:

- Китайські український онлайн словник (Китайські український словник онлайн)

- Китайсько-український ілюстрований словник (Китайсько-український ілюстрований словник, 2010);
- Українсько-китайських словник (Українсько-китайських словник, 1999).

Структура дослідження: робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаної літератури.

Загальний обсяг роботи складає 32 сторінок. Основний текст дослідження викладено на 24 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ

1.1 Дослідження дієслів китайської мови

Розуміння категорії в традиційній лінгвістиці має практичний характер і спрямоване на аналіз значень, необхідних для прямої класифікації великої кількості мовних одиниць і побудови лінгвістичної парадигми для виявлення їхніх властивостей, зв'язків і закономірностей, що дозволяє систематично підходити до вивчення мовних елементів. Проблема категорії та категоризації досліджується в контексті когнітивної лінгвістики, коли фокус зосереджується на тому, як людина структурує та організовує нескінченну різноманітність реальності, використовуючи обмежену кількість мовних форм.

У китайській мові не існує єдиної думки щодо виділення «частин мови», М. О. Война, О. С. Воробей, О. М. Гончаренко та інші мовознавці вважають, що китайська мова є ізолюючою мовою, у китайських словах немає морфологічних ознак, немає частин мови, але є члени речення. Вони вважають, що частини мови є в тих мовах, які мають морфологію. Небагато фахівців вважають, що частинами мови називаються слова, що виділяються в деякі класи за формою, значенням і функцією, і китайська мова має конкретні значення та функцію в практичному використанні.

Дослідження китайського дієслова розвивалися та поглиблювалися поступово з урахуванням тенденцій, які існували у певні періоди у лінгвістиці. Зокрема, автори О.В. Бондарко досліджує функції різних видових показників та вводять поняття граничних та ненасичених дієслів. За допомогою аналізу вони роблять висновок, що результативна характеристика дієслова пов'язана з аспектуальністю. На наступному етапі вивчення аспектуальної семантики китайського дієслова автори не розглядають окремо видові показники, а

говорять про наявність у китайській мові вищо-часових, або аспектуально-темпоральних форм, в яких поєднуються значення виду і часу.

Дієслова складають ядро предикативної лексики, основні типи предикатних значень пов'язані з їх семантичними класами. Існує багато підходів до визначення та класифікації дієслів, найвідомішим з яких є традиційне розрізнення дієслів дії та стану. Такий розподіл значень дієслів відображено в більшості сучасних граматичних довідників: «Дієслово — повнозначна частина мови, що означає дію чи стан...». Однак, на думку деяких лінгвістів, такий підхід не є точним, тому вони часто додають до визначення дієслова додатковий компонент «процесуальності», узагальнюючи групу слів на основі спільного граматичного значення, наприклад: «Дієслово є клас слів, що позначають дію або стан об'єкта як процесу».

Характеризуючи дієслово як частину мови, вчені додають примітки, які пояснюють термінологічні відмінності, пов'язані з метамовним словом "дія".

У зв'язку з цим можна умовно виділити частини мови у китайській мові, спираючись на думки вчених. Китайський учений Ма Цзяньчжун(馬建忠, 1845-1900) у його роботі “ Основні принципи чіткого та зв'язного письма від пана Ма” або інша назва “Mashi Wentong”(«马氏文通», 1898р.) вперше визначив поняття «частини мови» і виділив дві групи: 实词 (shící, укр. слова з предметним значенням) і 虚词 (xūcí, укр. слова, які мають граматичні, лексичні значення, службові слова), і дев'ять частин мови: 名词 (míngcí, укр. іменники), 代词(dàicí, укр. займенники), 动词(dòngcí, укр. дієслова), 形容词 (xíngróngcí, укр. прикметники), 副词(fùcí, укр. прислівники), 介词(jiècí, укр. прийменник), 连词(liáncí, укр. сполучник), 助词(zhùcí, укр. частки), 叹词(tàncí, укр. вигуки, вставні слова).

Пізніше китайський вчений Го Жуй(郭锐, 2002р.) стверджував, що поняття «частини мови» походить з індоєвропейської сім'ї мов, і в більшості випадків частини мови відповідають членам речення. Наприклад: іменнику

відповідає підмет, прикметнику – означення, дієслову – присудок, прислівнику – обставина і т.д. А за цим принципом у китайській мові неможливо точно виділити частини мови та члени речення, тому що в одного китайського слова може бути кілька функцій у реченні.

У китайській мові дієслово зазвичай немає морфологічних ознак. Дієслово китайської мови має інші особливості, іноді за допомогою інших частин мови висловлює конкретні значення:

1. У реченнях часто зустрічаються повтори дієслів-редуплікація, і бувають дві структури з дієслів з одним складом. Більшість китайських дієслів мають форми повторів, ці дві структури виражають одноразову дію або дію зі значеннями пробування.

2. Більшість китайських дієслів вживаються з доповненням (наприклад, з прислівниками). Але поки що в китайській мові ще немає чіткого єдиного поняття про це, тому людина часто за конкретним значенням визначає, чи потрібно вживати це чи інше дієслово з доповненням чи ні. Наприклад, 尽情 (jìnqíng, укр. дякувати повною мірою, від усієї душі), 欢笑 (huānxiào, укр. весело сміятись).

3. Більшість китайських дієслів можуть додавати 助词 (zhùcí, укр. службове слово) – частки або службове слово: 了 (le, слово після дієслова або прикметника означає завершення дії або зміну стану), 着 (zhe, слово утворює форму дієслів, що вказує на тривалий характер дії або на стан), 过 (guò, слово невизначеного минулого часу, вказує, що дія відбувалася в минулому одного разу або неодноразово, але зараз більше не відбувається, що, однак, не виключає його повторення в теперішньому чи майбутньому часі), 将 (jiāng, слово вказує на можливість чи ймовірність здійснення дії в майбутньому і виражає значення: процес відбувався, процес відбувається і відбуватиметься).

Хоча в китайській лінгвістиці не достатньо детально представлений аналіз цієї категорії, але слід зазначити, що багатьох лінгвістів цікавить питання категоризації та вживання модальних дієслів, прислівників, часток,

фразеологічних зворотів, а також потенційного способу дієслова та інтонації для вираження семантики можливості здійснення певної дії зокрема.

Чжао Юаньжень(赵元任, 1892-1982 pp.) займався дослідженням граматичної системи китайської мови, докладно аналізуючи у своїй праці (Chao Yuanren A Grammar of Spoken Chinese, 1968, с. 380.) особливості використання модальних дієслів і прислівників, а також приділяє значну увагу потенційному способу дієслова – тобто додатковому члену можливості / неможливості здійснення дії (комплементу потенційності).

Ван Ляо-І(王了一, справжнє. ім'я Ван Лі 王力) ширше розглядає цю категорію, називаючи її потенційно-волітивним способом дієслова. Чарльз Лі і Сандра Томпсон з-поміж іншого також досліджують модальні дієслова, що виражають значення можливості, визначаючи їх як допоміжні (Li Charles N. Mandarin Chinese. A Functional References Grammar, 1989, с. 691).

Варто зауважити, що спільну наукову думку з приводу цього питання висловлюють такі лінгвісти, як О. О. Драгунов, С. Є. Яхонтов, Ван Ляо-І, Люй Шусян, Тань Аошуан. Крім того, Люй Шусян досить детально аналізує засоби і способи реалізації можливості в китайській мові, а Тань Аошуан пропонує концепцію модусів, ретельно досліджуючи модус потенційності зокрема. Серед основних питань, що постають перед нами під час вивчення субполя можливості в китайській мові, питання визначення засобів і способів вираження модальності можливості є одним із найголовніших (Любимова,2016р.).

У китайській мові дієслова за конкретними значеннями поділяються на: 行为动词 (xíngwéi dòngcí, укр. дієслова дії), 心理动词 (xīnlǐ dòngcí, укр. дієслова психологічного стану), 能愿动词 (néngyuàn dòngcí, укр. модальне дієслово), 判断动词 (pànduàn dòngcí, укр. визначальне дієслово, дієслово-зв'язка), 趋向动词 (qūxiàng dòngcí укр. дієслово напрямку), 使令动词 (shǐlìng dòngcí, укр. каузативне (спонукальне) дієслово). Перейдемо до детального розбіру цих груп дієслів.

行为动词 (xíngwéi dòngcí): – це дієслово, що означає конкретну дію предмета чи особи. Наприклад: 听 (tīng, укр. слухати), 说 (shuō, укр. говорити), 读 (dú, укр. читати), 跑 (pǎo, укр. бігати). Приклад речення:

我喜欢读书。 -Я люблю читати книгу.

心理动词 (xīnlǐ dòngcí): – це дієслово, яке виражає психологічну діяльність чи інтелектуальну дію. Наприклад: 爱 (ài, укр. любити), 恨 (hèn, укр. ненавидіти), 讨厌 (tǎoyàn, укр. надоїсти), 思念 (sīniàn, укр. думати).

能愿动词 (néngyuàn dòngcí): – це дієслово, що виражає значення можливості, необхідності, бажання та ін. Наприклад: означає значення можливості: 能 (néng, укр. могли), 会 (huì, укр. уміти), 可能 (kěnéng, укр. можливо). Позначає значення необхідності: 应该 (yīnggāi, укр. треба), 必须 (bìxū, укр. необхідно). У китайській мові може самотійно відповідати питанням, але немає форми повтору дієслів. Наприклад:

– 您需要休息一下吗? – 不需要! – Вам потрібно відпочивати? – Ні, не потрібно!.

判断动词 (pànduàn dòngcí) – це дієслово, що має функцію визначення та пояснення властивості чи ситуації предмета. Наприклад: 是 (shì, укр. з'являтися). Приклад речення:

学习是我们最大的快乐。 -Для нас навчання є великою радістю.

趋向动词 (qūxiàng dòngcí): – це дієслово, яке виражає значення спрямованості дії. Наприклад: дієслово з однією морфемою: 进 (jìn, укр. увійти), 出 (chū, укр. вийти), 回 (huí, укр. повернути), 来 (lái, укр. приїхати).

使令动词 (shǐlìng dòngcí): – це дієслово, яке означає значення наказу чи прохання. Наприклад: 请 (qǐng, укр. просити), 命令 (mìnglìng, укр. наказувати, розпорядитися), 催 (cuī, укр. спонукати, стимулювати).

1.2 Засоби вираження часу в сучасній китайській мові

Феномен часу розглядається з точки зору семіотики, етнолінгвістики, лінгвокультурології, психолінгвістики, когнітивної лінгвістики, нейролінгвістики тощо. Категорія часу – це словозміна, граматична категорія дієслова, що виражає відношення дії (стану) до моменту мовлення, який береться за орієнтир. Категорія часу використовується для визначення розташування дій у нескінченній послідовності мінливих станів, подій або дій. Саме час визначає, що було раніше, а що пізніше. Коли необхідно визначити час, необхідно мати на увазі точку відліку, відносно якої визначається час. Такою точкою відліку є момент мовлення.

Час – граматична категорія дієслова, яка є специфічним мовним відображенням об'єктивного часу. Вона слугує для часової локалізації події або стану, про які йдеться у реченні. За допомогою часу висловлюється одночасність, передумання або наслідок події відносно моменту мовлення або ж якоїсь іншої точки відліку.

Час може бути абсолютним (виражати час події відносно моменту, коли вимовляється речення) чи відносним (вказувати на час однієї події відносно іншої).

У китайській мові немає граматичної категорії часу, іншими словами, немає граматичних засобів, що виражають минуле, теперішнє чи майбутнє. З часом відбувається перехід від контекстуальної визначеності часу і характеру перебігу дії, позначеної дієсловом, до її фіксації за допомогою відповідних граматичних засобів – суфіксів і модифікаторів.

У свою чергу, китайський лінгвіст Чень Пінь (陈平) поділяє всі тимчасові одиниці в китайській мові на три основні групи: тимчасову фазу, фактор часу та тимчасову форму.

Дослідник багато займався категорією часу в різних мовах, Е. В. Тарасова підкреслює, що за допомогою поняття часу в свідомості людини оформляється розуміння спрямованості природного і суспільного процесів, які стосуються теперішнього, минулого і майбутнього, визначається зміст людського буття (Тарасова, 1991, с. 35).

Окрім виділених Чень Піном трьох основних одиниць опису категорії часу, в китайській мові також існують інші семантичні часові одиниці. Незважаючи на те, що в китайській мові немає відповідних термінів опису одиниць часу, вони все ж таки можуть використовуватися і для опису способів вираження часу в китайській мові, де вони реалізуються за допомогою властивих китайській мові унікальних мовних засобів.

У китайській мові час виражається цілим рядом різних способів: вживання дієслівних суфікс 了, 过, 着 — власне аналітичний спосіб, і навіть побічно: з допомогою дієслова, службового прислівника, тимчасових модифікаторів.

Існує кілька способів класифікації вираження категорії часу в китайській мові: виділення трьох часів (минулого, теперішнього і майбутнього), а також класифікація за способами вираження часу, аналітичного та синтетичного. У синтетичній формі формальний показник злитий зі словом і є його елементом: морфемою (флексією, суфіксом, префіксом) чи фонетичним засобом (наголосом, інтонацією). В аналітичних формах формальним показником є службове слово, а поєднання повнозначного слова зі службовим є ідіоматичним і функціонує як одне морфологічне (аналітичне) слово. Іноді синтетична та аналітична форми можуть бути варіантними формами одного слова, вираженням одного граматичного значення в різних контекстах (часто стилістичним засобом). Наприклад: Немає вищого щастя як виконання

обов'язку (Ешназарова, 2016, с. 11). Способи вираження часу дієслова в мові пов'язані з походженням мови, з можливістю об'єднання мов на основі морфологічного подібності, тому розглянемо генеалогічну і морфологічну класифікацію.

Обставина в китайському реченні уточнює або обмежує присудок, який виступає головним словом у сполученні зі словом-обставиною. Іменники на позначення часу можуть виступати обставиною часу в китайському реченні. Обставина завжди стоїть перед головним словом, а не після нього.

Довгострокове значення, виражене за допомогою прислівника завжди вимагає, щоб обставинне значення часу, з яким воно пов'язане, не було короткочасним, а дія, що визначається довгостроковим значенням завжди, була тривалою і безперервною.

Окрім цього, частотне значення прислівника завжди вимагає, щоб зазначене обставинне значення часу або дія, безпосередньо обмежена прислівником завжди мали значення багаторазового повторення і не були стабільним станом.

У китайському реченні слова на позначення часу так само, як і слова на позначення місця, групуються у послідовності від великого до малого, тобто від більш загального до більш конкретного.

Дієслова китайської мови не відмінюються. Для різних осіб і часів у китайській мові завжди використовується та сама форма дієслова.

Минулий час:

Найпростішим способом вираження часів є використання таких прислівників як “вчора”. Наприклад, речення 昨天我吃鸡 (zuótiān wǒ chī jī) дослівно можна перекласти як “Вчора я їсти курку”, але правильним варіантом звичайно буде “Вчора я їв курку”.

Ще одним способом вираження часу, що минув, є вживання часток 过 (guò) або 了 (le), які ставляться після дієслова і вказують на вчиненість дії.

Заперечення:

Зробити дієслово негативним можна за допомогою частки 不 (bù), яку можна перекласти як “не”. Для того, щоб надати дієслову негативне значення необхідно вжити частинку перед ним. Приклад: 我不吃鸡 (wǒ bù chī jī) – “Я не їм курку”. Проте, існує виняток: дієслово 有 (мати) заперечується часткою 没 (méi).

Дієслова стану - це спеціальні дієслова, що позначають постійний стан. Наприклад, до дієслів стану відносяться слова 忙(máng, укр. зайнятий), 高(gāo, укр. високий), 大(dà, укр. великий).

Дієслова стану в китайському реченні виконують функцію дієслова. Наприклад, фраза “він високий” китайською мовою звучить як “他很高”, що дослівно перекладається “він дуже високий”. Ієрогліф 很 (hěn, укр. дуже) використовується в даному випадку як зв'язка замість дієслова “是-бути”, тому що слово 高(gāo, укр. високий) є дієсловом стану. Слово 很(hěn, укр. дуже) у разі не несе підсилювального значення, лише служить зв'язкою.

Загалом китайська система часу проста й зрозуміла, але між тим, є деякі важливі відмінності між тим, як виражається час у китайській та інших мовах.

У міру поглиблення досліджень категорії часу, вчені усвідомлювали унікальність засобів вираження часу в китайській мові в порівнянні з категорією часу в індоєвропейських мовах. В останні роки особлива увага приділяється чотирьом аспектам категорії часу в китайській мові: тимчасовій фазі, фактору часу, тимчасовій формі і тимчасовим словам. Вчені в даний час прагнуть створити загальну і єдину систему категорії часу в сучасній китайській мові.

Висновки до розділу 1

Вивчення китайського дієслова поступово розвивалося і поглиблювалося з урахуванням тенденцій, що існували в мовознавстві в окремі періоди.

Зокрема, автори досліджують функції різних типів індикаторів і вводять поняття кінцевих і ненасичених дієслів. Використовуючи аналіз, вони дійшли висновку, що результуюча ознака дієслова пов'язана з аспектуальністю.

Зокрема, встановлено, що у китайській мові немає граматичної категорії часу, іншими словами, немає граматичних засобів, що виражають минуле, теперішнє чи майбутнє.

Проте з часом відбувається перехід від контекстуальної визначеності часу й характеру дії, позначеної дієсловом, до її фіксації за допомогою відповідних граматичних засобів — суфіксів і модифікаторів.

Дієслова у китайській мові поділяються на дієслова повнозначні та дієслова допоміжні. Повнозначні дієслова розпадаються на дієслова не результативні і дієслова результативні та можуть самотійно виконувати функцію простого присудка.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ПАСИВНОГО СТАНУ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

2.1. Граматичні особливості пасивного стану

Кожному типу мови властиві характерні особливості вираження стану, або відношення дії до суб'єкта та об'єкта дії. Дослідженню пасивних конструкцій присвячено багато робіт і праць вчених-лінгвістів ((Comrie, 1981, с. 65-78); (Siewierska, 1988, с. 243-289); (Croft, 2001., с.416); (Werner& Leisiö, 2006,с.553)).

Однак більшість компаративних досліджень пасивних конструкцій зосереджено на аналізі формально-структурних особливостей пасивної застави, пов'язаних із аналітизмом китайської ((L& S. Dryer., 2007, с. 325-361); (刘丹青,2008, с. 635))

У лінгвістиці існує кілька основних точок зору на проблему порядку слів у китайській мові. В даний час більшість лінгвістів вважають, що китайська мова є мовою з порядком слів SVO, але в ньому є і порядок слів SOV. Тому в китайській мові головні засоби вираження пасиву - службові морфеми (прийменники, десемантизовані дієслова) 被(bèi), 叫(jiào), 让(ràng), 给(gěi), 为(wèi), 由(yóu), 被...所(bèi...suǒ), 为...所(wèi...suǒ), та ін.

Китайське речення з пасивним станом потребує високого ступеня перехідності предикатного дієслова. Незважаючи на те, що значна кількість предикатних дієслів є перехідними, через їх слабку перехідність вони не можуть самостійно формувати пасивні конструкції, і повинні бути утворені за допомогою певних компонентів.

Класичним способом вираження пасивного стану у китайській мові є використання частки 被(bèi). У такому разі ми спочатку розміщуємо об'єкт

дії (з ким або чим виконується дія), потім суб'єкт, тобто хто виконує дію (за необхідності), потім саме слово 被 (bèi), після чого дієслово. Тобто, схема виглядатиме так:

[Той, над ким робиться дія / Підмет/ Об'єкт дії + 被 (bèi) + той, хто робить дію / додаток/ суб'єкт дії + дієслово ...],

Приклади:

1. 我的手机被偷了。 - Мій телефон вкрадено;
2. 问题被科学家解决了。 - Проблему було вирішено вченим.

Іноді в реченнях з прийменником 被 (bèi) відсутній додаток:

1. 河里的鱼都被毒死了。 - Риба в річці була вся отруєна;
2. 那些旧房子早就被拆掉了。 - Ті старі будинки давно знесли.

Більшість речень із 被, особливо у розмовній китайській мові мають негативний контекст і розповідають про заподіяну шкоду, втрату або страждання. У позитивному контексті цей прийменник як правило не використовується. Нижче наведені приклади з пасивом, проте без використання 被:

1. 火车票买到了吗? - Ви купили квиток на поїзд?
2. 信已经写好了。 - Лист написано.

Найчастіше у мовленні можна зустріти так званий “умовний пасив”, коли формальний його маркер відсутній. Такі речення, зазвичай, складаються тільки з об'єкта та дієслова:

1. 信寄走了。 - Лист відправлено;
2. 问题解决了。 - Проблему вирішено.

Ця форма вираження пасиву є менш формальною, ніж з 被, але майже завжди використовується у техніці, наприклад, банкомат видає напис 交易完成(Jiāoyì wánchéng), що можна перекласти як “Транзакцію виконано.”

Шостою синтаксичною трансформацією, котру виділяє Ма Цінхуа(冯庆华), є 转态译法 (zhuǎn tài yì fǎ, укр зміна стану) (冯, 2010, с. 791).

Ця трансформація полягає у тому, що пасивний стан речення оригіналу трансформовано в активний чи навпаки. На відміну від китайської мови, в англійській мові більш поширений пасивний стан у письмовому чи усному мовленні.

Наприклад: She hadn't been told Bette's other name, or she'd forgotten it. - 人家没告诉过她蓓蒂姓什么，要不然也许是地忘了。

Наведено яскравий приклад трансформації пасивного стану у реченні оригіналу та в активний стан у реченні перекладу. Однак є також ремарка, що у китайській мові також наявні речення пасивного стану, причому слід уникати надмірного використання “被”, а відповідно до контексту замінювати його на “受(shòu)”, “为(wèi)”, “由(yóu)”, “获(huò)”.

介词 (jiècí)– прийменник:

把(bǎ)- дієслово-прийменник; за допомогою нього пряме доповнення ставиться перед дієслівним присудком;

被(bèi)-перед основою дієслова, що позначає вплив, служить для утворення пасивної форми дієслова;

从(cóng)- перед іменником, займенником місця: слідує з, виходячи з; проходячи через, з, з, від; через;

对 (duì)-прийменник на пряму дії, вводить доповнення адресата, перекладається безприйнятним давальним відмінком або прийменниками.

Іншою формою є “лексичний пасив”. Такі речення формуються за допомогою використання такого дієслова, яке вказує на те, що попередній суб’єкт є саме отримувачем дії, а не її виконавцем. До таких слів належать, зокрема 得到(dédao, укр. набути, отримати), 收到(shōudào, укр. отримати) та ін.

Наприклад: 问题得到解决了。 - Проблему було вирішено. (Проблема набула вирішення.)

Існують також слова, в які пасивний стан вже вбудовано, наприклад 受苦(shòukǔ, укр. страждати), що також є прикладом “лексичного пасиву” у китайській мові.

Слово 被 іноді можна замінити на 叫(jiào)/教(jiāo), 给(gěi) або 让(ràng), але така форма вираження зустрічається доволі рідко:

那个警察给打伤了。 - Той поліціант був поранений.

Але після 叫(jiào) та 让(ràng) обов’язково має йти додаток! Наприклад:

1) 困难终于叫/让他克服了 - Труднощі врешті-решт ними подолані;

2) 我的车叫/让哥哥开去了 - Мою машину забрав брат.

Вони також вказують на те, що об’єкт дії «піддався якомусь впливу і змінився». Найчастіше вплив на підмет (об’єкт дії) носить характер «несприятливого впливу, шкоди, збитку або втрати чого-небудь». Схема речення:

Підмет (Об’єкт дії) + 叫 / 让 + Додаток (Суб’єкт дії) + Дієслово + Інші елементи:

1) 他叫/让狗咬了 - Він укушений собакою;

2) 树叫/让风刮倒了 - Дерева повалено вітром;

3)墙纸叫/让公猫划破了- Шпалери подряпані кішкою;

4)这些问题,全叫/让他解决了- Ці питання повністю їм вирішені.

Частка 给(gěi) може використовуватися як з додатком, так і без нього:

1)小刘给他说笑了- Він пожартував над Сяо Лю;

2)孩子给吓坏了- Діти перелякалися;

3)我的杯子昨天给操破了- Вчора моя чашка розбилася;

4)我的杯子昨天给妹妹打破了- Вчора мою чашку розбила молодша сестра;

5)敌人全给我们消灭了- Ворог повністю нами знищений;

6)这本书给他借走了- Цю книгу забрав він.

Але частка 给(gěi) не може використовуватися в одному реченні зі службовим словом 给(gěi, укр. давати) .

Не можливо сказати: 这本书给他给我.

Негативних форма у таких випадках утворюється за допомогою заперечної частки 没(没有)(Méi (méiyǒu)), яка ставиться перед частками 叫(Jiào)/让(ràng)/给(gěi). У таких реченнях не можна використовувати негативну частку 不 або суфікс (частку) 了!:

1)树没叫大风刮倒。 - Дерева не було повалено вітром;

2)孩子没给吓坏。 - Діти не були налякані;

3)他没让狗咬。 - Він не був укушений собакою.

Конструкція 为...所(wèi...suǒ) також використовується для утворення пасивного стану, проте у формальних ситуаціях. Перед 为(wèi) знаходиться об'єкт, за 为(wèi) слідує суб'єкт, тоді як за 所 слідує дієслово, наприклад:

这位老师为他的学生所爱戴。 - Учні люблять цього вчителя. (Цей вчитель є “любим” для своїх учнів.)

Отже, можна зробити висновок, що пасив в китайській мові виражається в різних формах, маркованих або немаркованих і зустрічається так само часто в книжково-писемній, і в усній розмовній мові, як і в європейських мовах. В китайській мові пасив часто виявляється емоційно забарвленим.

У всіх розглянутих випадках немарковані пасивні конструкції є більш економічними в порівнянні з маркованими, що передають теж значення, водночас імпліцитність висловлювання пасиву не послаблює значення пасивності. У зв'язку з цим даний спосіб вираження пасивних відносин є більш частотним у китайській мові.

2.2. Особливості вживання пасивного стану в китайській розмовній мові

Повна заміна китайських ієрогліфів латинізованою писемністю завжди піддавалася різкій критиці та опозиціям з боку громадськості, яка висловлювала занепокоєння як щодо практичності такої писемності, так і щодо власної культурної ідентичності та її спадщини. Тому реалістичнішою вважалася стратегія спрощення китайських ієрогліфів, яка, врешті, призведе до латинізації сучасної китайської писемності. На початку 1920-х рр. Цянь Сюаньтун (钱玄同, 1887-1939pp.) запропонував перелік принципів щодо спрощення китайських ієрогліфів, він також навів докази, що простіші форми завжди використовувалися як неофіційна альтернатива складнішим

традиційним ієрогліфам. Впровадження реформи писемності (文字改革 (wénzì gǎigé, укр. реформа писемності)) виявилось складним завданням, яке спричинило багато дискусій. Але майже всі учені зійшлися у поглядах, що спрощення ієрогліфіки було необхідним кроком.

Ієрогліфіка, на думку Цянь Сюаньтуна, мала деякі суттєві недоліки, які в узагальненому вигляді можна було описати як «три принципи надмірної кількості та п'ять принципів важкості» (三多五难 -sān duō wǔ nán) (Вечоринська & Акбудак, 2020).

З розвитком пасивних речень у новокитайській мові відбулася поступова граматикалізація дієслів давньокитайської мови 被(bèi) і 把(bǎ). Обидва спочатку втратили дієслівні функції і стали показниками пасиву, описуючи при цьому:

“那要是林姑娘，不知又闹的怎么样，哭的怎么样呢”- А пані Лін, ох, як вона голосила, як вона плакала; “把老婆子羞的站又站不住，立又立不住”- Присоромив жінку так, що та не всидіти, ні встояти не могла; “袭人羞得脸紫涨起来” -Від невимовного сорому обличчя почервоніло; “想将起来，拍了桌子，又哭个不了”- Згадавши про те, ляснув по столу і заридав ; “这句话竟被你两个把我问倒了”- Ви обоє цим питанням загнали мене у глухий кут.

В новокитайській мові вони несли дещо негативний вплив, який мав дію для її об'єкта. Згодом вони втратили й цю негативну конотацію і лишилися граматичною ознакою пасивних відношень (Вечоринська & Акбудак, 2020).

У перехідний період від середньокитайської до новокитайської мови відбулися нові зворушення у складі та синтаксичній структурі китайських речень. За династії Цін позиції комплементу і додатку у конструкціях з комплементом можливості і комплементом результату з 得(dé)/ 的(de) поступово уніфікувалися. Додаток у стверджувальних реченнях у романі «Сон

у червоному теремі» («红楼梦») зазвичай ставився після комплементу за схемою:

Дієслово + 得 + Комплемент + Об'єкт (якщо додаток був односкладовим словом, він міг стояти перед комплементом).

Додаток також іноді ставився перед дієсловом, оформлюючись 把(bǎ) або 将(jiāng). Структура заперечного речення зазвичай була такою:

Дієслово + 不 + комплемент.

На відміну від середньокитайської мови, редуплікація прикметників також використовувалася у якості комплементу результату з 得 (的) у новокитайській мові. Прийменники також могли вживатися у комплементі результату разом із 得 (的):

1) 咱醉的要不得的，倒是哥哥早早来家的便益些。 - Ми вже вкрай п'яні, проте брату все ж краще раніше повернутися додому. ;

2) 两只眼睁得圆彪彪地看着。 - Широко відкриті очі дивилися гнівно. ;

3) 弄得衣食不周，那里还娶得起媳妇呢？ - Себе не можеш вдягти і прогодувати, куди ще тобі одружуватися? ;

4) 谁知你总不理我，叫我摸不着头脑。 - Звідки мені знати, чому ти завжди не звертаєш на мене уваги, вважаєш мене нетямуючою. ;

5) 我将被儿薰得香香的，姐姐睡些儿。 - Я приємно надушу, нехай сестричка трохи відпочине. (Quatrini, 2021)

Дієслова-прийменники пасивних відношень – представлені 被(bèi), 让(ràng), 叫(jiào) і 由(yóu). Згідно з думкою Ван Ляо-І, первинне значення дієслова 被(bèi) – «зазнавати вплив/страждати», і саме воно було взято в пасивну конструкцію в процесі розвитку китайської мови. В усному мовленні замість 被 (bèi) на позначення пасивних відношень переважно використовуються 让(ràng) і 叫(jiào).

Дієслова-прийменники 被(bèi), 让(ràng), 叫(jiào), 由(yóu) з пасивним значенням вводять в речення суб'єкт дії, при вказуючи на факт виконання дії та її результати. Незважаючи на те, що в реченнях з 被(bèi), 让(ràng), 叫(jiào), 由(yóu), суб'єкт може бути відсутнім, проте самі показники обов'язково мають зберегтися, оскільки їхня функція полягає в «оформленні» дії пасивного стану і в акцентуванні уваги на впливі на об'єкт, а не на виконавці.

З точки зору структури речень такого типу, допускається опущення суб'єкту, але в жодному разі не опущення пасивного дієслова-прийменника, адже це призведе до викривлення змісту речення, порушення логіки, оскільки в цьому разі об'єкт дії стане виконавцем дії. За функціями дієслова-прийменники цієї групи є ідентичними, відмінність полягає лише в тому, що 被(bèi) вживається переважно у писемному мовленні, текстах, наукового і публіцистичного стилів, а 让(ràng) і 叫(jiào) – в усному мовленні (в розмовному стилі) і в сучасній художній літературі.

Таким чином, у вираженні структури пасивних відношень в сучасній китайській мові позначення суб'єкту є важливим для демонстрації логічних зв'язків. Таким чином, структурна формула містить дієслово-прийменник пасивного стану, які характерні для речень з пасивними конструкціями в сучасній китайській мові. Однак суб'єкт дії може бути відсутній, тому формула для речень з дієсловом-прийменником пасивних відношень без суб'єкту матиме вигляд OV1V.

Речення – “Чай п'ють у всьому світі.”

У цьому реченні чітко використовується пасивний стан, щоб висловити та передати, що по всьому світу п'ють чай, або в активному стані люди п'ють чай по всьому світу. Це підкреслює слово чай, роблячи його основною темою речення. Якби ми спробували перекласти це речення китайською напряду, ми зробили б грубу помилку. Хоча переклад цього речення правильною китайською мовою може стати головним болем для людини, для якої мова не

є рідною. Ми не можемо перекладати його дослівно, оскільки це не буде правильно працювати в стандартній китайській мові; тому речення “茶被各地人喝” -слід вважати неправильним. Кращий переклад був би “世界各地人们都喝茶” , який використовує активний стан для вираження того самого значення, але використовує іншу граматичну структуру для його передачі.

Також показано як 为 (wei) вживається в реченні “吾闻先即制人，后则为人所制” і це було б перекладено на сучасну китайську як “我知道只有先发制人才能让自己占得先机，否则就会被他人所制约使自己受制于人” .

Ця форма пасивного стану більше не використовується в сучасній китайській мові, тому більшість носіїв китайської мови можуть мати проблеми з її розумінням, але ті, хто вивчає давню китайську мову та китайську літературу, звичайно, знатимуть структуру та її значення.

У китайській мові є пасивний стан і його структура, настав час зрозуміти, як і коли його використовувати. Існують певні правила, пов’язані з такою граматичною композицією, і, як і її англійський відповідник, її слід використовувати в певних контекстах і ситуаціях. Китайський пасивний стан має суворі єдині правила щодо його складу, і тому можна очікувати, що також будуть суворі правила його використання. Перш за все, пасивний стан у китайській мові здебільшого використовується для опису негативного питання чи ситуації; наприклад, мій гаманець вкрали перекладається на китайську мову як: “我的钱包被拿走了“ безпосередньо, тоді як позитивний матеріал надає перевагу використанню інших граматичних структур.

Простим прикладом є речення:

“Їжу він приготував”, якщо в англійській мові використовується пасивний стан, проте китайською це звучить дивно: “饭被他做完了“.

Тому для того, щоб вирішити таку проблему, речення слід перетворити на активний стан, а саме: “饭被他做完“ перетворити в “他把饭做完了“- Він закінчив готувати їжу.

Правильно слід враховувати, що 被 (bèi) не можна використовувати для опису позитивного речення, тому слід використовувати інший модифікатор, у конкретному випадку супутнє дієслово 把 (bǎ) .

Висновки до розділу 2

Грамматичне вираження пасивного стану в китайській мові потребує оформлення граматичним показником, який вводить суб'єкт в речення і акцентує увагу на тому, що в процесі дії об'єкт змінюється. Грамматичний устрій китайської мови не дозволяє знехтувати вживанням показнику пасивного стану (дієсловом-прийменником пасивних відношень), оскільки буде порушено та викривлено зміст речення і розподіл ролей суб'єкт-об'єкт.

Отже, пасивні конструкції китайської мови діляться на два типи: з маркерами пасиву, в якості яких використовуються прийменники (десемантизовані дієслова) і службові дієслова, та взагалі без маркера пасиву. Інакше кажучи, ставлення пасивності може виражатися і експліцитно, та імпліцитно. Тому потрібно це розрізнити та вміти правильно вживати у китайській мові.

Висновки

Стан є як граматичною, так і філософською категорією. Мовний час є важливою координатою для організації семантичного простору, у якому мовці керують певними подіями.

Проблема вивчення мовних засобів вираження категорій часу в китайській мові має давню історію і є важливою галуззю лінгвістичних досліджень. В останні кілька десятиліть увага китайських лінгвістів була зосереджена на питаннях, пов'язаних із загальною теорією граматичної мови, комплексним, всебічним вивченням її складових компонентів. Граматичні системи справедливо вважаються вченими надзвичайно складним явищем.

Дослідження категорії виду китайського дієслова розвивалися і поглиблювалися поступально з урахуванням тенденцій, які існували в певні періоди в лінгвістиці. У перших граматиках китайської мови автори не ставлять завдання вивести поняття категорії виду дієслова, а лише дають стислі зауваження про неї. Далі в роботах китаїстів категорія виду піддається глибокому аналізу. Автори досліджують функції різних видових показників і вводять поняття граничних і неграничних дієслів. За допомогою аналізу вони приходять до висновку, що результативна характеристика дієслова пов'язана з аспектуальністю.

На наступному етапі вивчення аспектуальності семантики китайського дієслова автори не розглядають окремо видові показники, а говорять про наявність в китайській мові аспектуально-темпоральних форм, в яких поєднуються значення виду і часу.

Таким чином, можна сказати, що відсутність поняття граматичної категорії виду в китайській мові призводить до появи різних критеріїв до виділення видових форм і опису їх значень.

Дослідження китайського дієслова розвивалися та поглиблювалися поступово з урахуванням тенденцій, які існували у певні періоди у лінгвістиці.

Зокрема, автори досліджують функції різних видових показників та вводять поняття граничних та ненасичених дієслів.

На сучасному етапі з'являються роботи, які підходять до дослідження граматичних явищ китайської граматики з нових позицій, відповідних тенденціям часу і пропонують свої критерії дослідження граматичних явищ в китайській мові, в тому числі і категорії виду.

Дієслово як частина мови означає дію, стан предмета чи особи і є важливим елементом для вивчення китайської мови.

Китайські дієслова не мають морфологічних ознак, оскільки китайська мова належить до мов аналітичного типу. При цьому дієслово в китайській мові іноді може виражати конкретні значення за допомогою інших частин мови, виконуючи при цьому і функції інших частин мови.

Оскільки дієслово не має морфологічних ознак, а значення виражається тільки за допомогою інших китайських частин мови, дієслова в китайській мові мають певне місце в реченні, тобто дієслово має розташовуватися після підмету.

Речення пасивного стану досить широко застосовують у різних стилях китайської мови, вони звучать у звичному житті, використовуються і в офіційних документах.

У китайській мові дієслово немає морфологічних ознак. Дієслово китайської мови має інші особливості, іноді за допомогою інших частин мови висловлює конкретні значення. У китайській мові слово лише у конкретному значенні виражає сенс, тому потрібно розташовувати слова в певному порядку. У граматиці китайської мови у дієслова немає особистого відмінювання та тимчасової форми. Тому в китайській мові порядок слів у реченні відіграє важливу роль для розуміння та сприйняття сенсу повідомлення.

Класичним способом вираження пасивного стану у китайській мові є використання частки 被. Отже, можна зробити висновок, що пасив в

китайській мові виражається в різних формах, маркованих або немаркованих і зустрічається так само часто в книжково-писемній, і в усній розмовній мові, як і в європейських мовах. В китайській мові пасив часто виявляється емоційно забарвленим.

时间既是语法范畴，也是哲学范畴。语言时间是组织演讲者主持某些事件的语义空间的重要坐标。另外，时间是一种言语变量，它通过现在，过去和将来时形式的并置系统来表达动作与特定语言时刻的关系。

时间类别在任何语言中都占有重要地位，并且在传统意义上表达了言语行动时间与言语时刻之间的关系。这个类别对于世界上所有语言都是通用的，在学习外语的同时，我们一直在处理这个类别。当然，时间类别存在于乌克兰语和中文中，但是由于语言系统和民族文化的原因，两种语言都对此类别有特定的表达。学习汉语表达时间范畴的语言手段的问题历史悠久，是语言学研究的重要领域。在过去的几十年中，中国语言学家的注意力一直集中在与语法语言的一般理论有关的问题上，以及对其组成成分的全面、全面的研究。语法系统被科学家正确地认为是一种极其复杂的现象。最初，对汉语时间类别的研究主要被认为是与时间表达形式和时间形式结构的关系（例如，在刘树先，高敏克等研究人员的著作中）。

20 世纪，中国科学家陈平将时间单位分为三个主要的组：时间阶段，时间因素和时间形式，并形成了时间范畴新理论的基础。

尽管中文语言学中没有相关的术语，但是它们也可以用于中文的时间类别单位，在这些时间单位中使用独特的中文语言来实现。当前，很少有科学论文致力于用乌克兰语，中文以及外语来表达时间类别的语言学方法。

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1 Акбудак, К. Г., & Вечоринська, Т. В. (2020). *Історія китайської мови*. http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/10.23.10.100/db/ftp/elib/philology_i/akbudak_istoriya_2020.pdf
- 2 Ешназарова, С. М. (2016). *Категорія часу в філософії сучасної лінгвістики*. Вісник Таджицький національний університет.
- 3 *Китайсько-український ілюстрований словник*. (б. д.). https://shron1.chtyvo.org.ua/Yuiemei_U/Kytaisko-ukrainskyi_iliustrovanyi_slovnyk.pdf
- 4 *Китайсько-український словник*. (б. д.). <https://www.chine-culture.com/>
- 5 Любимова, Ю. С. (б. д.). *Засоби і способи реалізації модальності можливості в сучасній китайській мові*. <http://eprints.zu.edu.ua/21725/1/16.pdf>
- 6 Тарасова, Є. (1991). *Мовне поле як одиниця дидактичної типології*. Київ : УМКВ.
- 7 *Українсько-китайських словник*. (б. д.). https://shron1.chtyvo.org.ua/Shupu_Chzhen/Ukrainsko-kytaiskyi_slovnyk.pdf
- 8 Chao, Y. (1968). *A grammar of spoken chinese*. U. of California Press.
- 9 Comrie, B. (1981). *Aspect and voice: Some reflections on perfect and passive*(A. Zaenen & P. J. Tedeschi, Ред.). NY: Academic Press.
- 10 Croft, W. (2001). *Adical construction grammar: Syntactic theory in typological perspective*. OUP.
- 11 Keenan, E. L., & Dryer, M. S. (2007). *Passive in the world's languages // clause structure, language typology and syntactic description*(Т. Shopen, Ред.; 2-ге вид.). Cambridge University Press.
- 12 Li, C., & Thompson, S. N. (1989). *Mandarin chinese. A functional references grammar*. Berkeley & Los Angeles : U. of California Press.

- 13 Quatrini, A. (2021). *Analysis of the grammatical passive voice in english and chinese, a comparison between the two languages profile image of amerigo quatrini*. https://www.academia.edu/60854096/Analysis_of_the_Grammatical_Passive_Voice_in_English_and_Chinese_a_Comparison_between_the_Two_Languages
- 14 Siewierska, A. (1988). *The passive in Slavic*(M. Shibatani, Ред.).
- 15 Werner, A. (2006). *Passivization and typology: Form and function*.(L. Leisiö, Ред.). John Benjamins Publishing Company.
- 16 冯, 庆. (2010). *实用翻译教程(2-ге вид.)*. 上海外语教育出版社.
- 17 刘, 丹. (2008). *语法调查研究手册*. 海教育出版社.